

Lagstiftning med anledning av EES-avtalet

Allmänt

Den 2 maj 1992 träffades ett avtal om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) mellan å ena sidan Sverige och övriga EFTA-länder samt å andra sidan EG och dess medlemsländer. Samtidigt undertecknades tre avtal mellan EFTA-länderna, bl. a. ett om inrättandet av en övervakningsmyndighet och en domstol (övervakningsavtalet).

Sedan det visat sig att Schweiz efter folkomröstningen i december 1992 inte kunde tillträda avtalen träffade de övriga avtalsparterna en överenskommelse om vissa ändringar i form av protokoll som innebär att EES-avtalet — liksom EFTA-avtalen — ändå skall kunna träda i kraft. Gentemot Liechtenstein träder avtalen i kraft senare än för de övriga parterna.

Genom EES-avtalet skapar de avtalslutande länderna en i allt väsentligt gemensam marknad, där personer, varor, tjänster och kapital kan röra sig fritt. Den fria rörligheten skall åstadkommas genom ett enhetligt regelsystem och ett förbud mot särbehandling på grund av nationalitet. Ett betydelsefullt inslag i avtalet är också enhetliga regler på konkurrensområdet. Vidare innefattar avtalet att parterna skall samarbeta på flera andra viktiga områden såsom socialpolitik, miljöskydd, konsumentskydd, forskning och utveckling samt utbildning.

EES-avtalet inleds med regler om mål och principer för samarbetet. Därefter följer artiklar om fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital. Sedan följer ett avsnitt med konkurrensregler och andra gemensamma bestämmelser. Efter detta avsnitt kommer övergripande bestämmelser om de fyra friheterna. De övergripande bestämmelserna innehåller regler om bl. a. socialpolitik, konsumentskydd, miljö och bolagsrätt. Därefter regleras samarbete vid sidan av de fyra friheterna samt institutionella frågor. Avtalet avslutas med allmänna bestämmelser och slutbestämmelser. Till avtalet är fogat ett antal protokoll samt bilagor. I bilagorna redovisas bl. a. de EG-rättsakter — främst förordningar och direktiv — som med anpassningar skall gälla på EES-området.

EES-avtalet och EFTA-avtalen liksom ändringsprotokollen har godkänts av riksdagen. EES-avtalets och övervakningsavtalets huvudbestämmelser jämte vissa protokoll till dessa och ändringsprotokollen har införlivats med svensk rätt genom en särskild EES-lag. EES-avtalet har därutöver föranlett en mängd lagstiftningsåtgärder på olika sakområden och besluten härom har fattas vid skilda tidpunkter under åren 1992 och 1993. I flertalet av dessa lagstiftningsärenden har förutsatts att den nya lagstiftningen skulle träda i kraft samtidigt med EES-avtalet och regeringen har därför bemyndigats att förordna om ikraftträdandetidpunkten.

EES-avtalet och EFTA-avtalen trädde i kraft den 1 januari 1994. Genom förordning SFS 1993:1646 har föreskrivits att ett stort antal EES-anknutna lagar och förordningar skall träda i kraft nämnda dag. Viss lagstiftning som föranletts av EES-avtalet har dock av olika skäl trätt i kraft

vid tidigare tidpunkter och den har också redovisats i tidigare lagstiftningskrönikor (se SvJT 1993 s. 362 ff. och s. 691 ff.)

I denna översikt ges en kortfattad redovisning av huvuddelen av den lagstiftning som föranletts av EES-avtalet och som trätt i kraft den 1 januari 1994. Översikten följer EES-avtalets uppbyggnad och efter en inledande redogörelse för EES-lagen följer lagstiftning som är hänförlig till fri rörlighet för varor, personer och tjänster. Med hänsyn till att det inte finns någon egentlig lagstiftning som är hänförlig till fri rörlighet för kapital och som trätt i kraft den 1 januari 1994 finns inte någon sådan rubrik. I översikten redovisas därefter lagstiftning med anknytning till avtalets gemensamma bestämmelser och de övergripande bestämmelserna. Den valda metoden innebär att lagstiftningsåtgärder på vissa områden kan redovisas under flera rubriker. Lagstiftning om konsumentskydd, exempelvis, kan återfinnas inte bara under denna rubrik utan även under rubriken fri rörlighet för varor.

Hänvisningarna till Svensk författningssamling avser besluten om ny lagstiftning medan ikraftträdandet — som ovan nämnts — regleras genom särskild förordning (SFS 1993:1646).

EES-lagen

Som ovan berörts innebär EES-lagen att bl. a. huvudbestämmelserna i EES-avtalet (artiklarna 1–129) och övervakningsavtalet (artiklarna 1–53) liksom vissa protokoll införlivas med svensk rätt. Införlivandet har skett genom s. k. inkorporering, dvs. det föreskrivs i lagen att de angivna avtalsbestämmelserna skall gälla som svensk lag. I EES-lagen tas däremot inte upp de bestämmelser som finns i bilagorna till EES-avtalet och inte heller de bindande EG-rättsakter som omfattas av avtalet. Den nödvändiga anpassningen av svensk rätt till dessa bestämmelser och rättsakter har skett genom särskilda lagstiftningsåtgärder.

EES-lagen omfattar således bl. a. EES-avtalets allmänna bestämmelser om de fyra friheterna, reglerna på konkurrensområdet samt avtalets inledande artiklar som är av övergripande betydelse för tillämpningen av de allmänna reglerna. I allt väsentligt har dessa bestämmelser sin motsvarighet i Romfördraget och kan grunda rättigheter och skyldigheter för enskilda. Ett exempel på en sådan regel är det generella förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet. Bland de inledande artiklarna ingår också regeln om att avtalsbestämmelser som är identiska med motsvarande EG-regler skall tillämpas och tolkas i enlighet med relevanta avgöranden av EG-domstolen som meddelats före avtalets undertecknande. Införlivandet av denna regel innebär att också EG-domstolens praxis på det område som täcks av EES-avtalet blir en del av svensk rätt.

Någon närmare redogörelse för innebörden av de avtalsbestämmelser som inkorporerats genom EES-lagen kan av förklarliga skäl inte lämnas i förevarande sammanhang. Utöver inkorporering av avtalsbestämmelserna har i EES-lagen intagits vissa särskilda regler. Sålunda har i lagen en särskild lagvalsregel tagits in. Denna innebär att föreskrifter i EES-lagen eller i annan lag, som som har meddelats till uppfyllande av Sveriges förpliktelser enligt EES-avtalet skall tillämpas utan hinder av vad som

annars föreskrivs i lag. Motsvarande företrädesrätt för EES-regler gäller också vid konflikter mellan andra författningar än lag.

EES-avtalets regler på konkurrensområdet innefattar också bestämmelser om offentliga stöd till företag. Vid sidan av de allmänna reglerna i EES-lagen varigenom avtalsbestämmelserna inkorporeras finns i lagen särskilda regler om offentliga företagsstöd. Dessa innebär en viss begränsning av svenska myndigheters rätt att pröva sådana stöd samt skyldighet för kommuner och landsting att lämna upplysningar om planerade stödåtgärder. En särskild regel om upphävande av kommunala beslut om stödåtgärder har också tagits in i lagen.

I EES-lagen finns även andra särbestämmelser på konkurrensområdet. Några av dessa innebär att vissa artiklar i bindande EG-rättsakter inom konkurrensrätten skall gälla som svensk lag. EES-lagen omfattar därmed alla de rent konkurrensrättsliga avtalsbestämmelser som kräver lagform. Vidare finns regler om vilken myndighet i Sverige som skall vara behörig vid tillämpningen av avtalets konkurrensregler samt om denna myndighets befogenheter. Också möjligheten till verkställighet i Sverige av domar och beslut som meddelats av EG:s eller EFTA:s institutioner regleras i lagen. Slutligen upptar lagen vissa särskilda bestämmelser om rörande EFTA-domstolen.

Fri rörlighet för varor

Till de rättsakter som omfattas av EES-avtalet hör tre EG-direktiv om benämningar på textila fibrer m. m. och tre EG-direktiv om märkning av hushållsapparater. Regeringen — eller den myndighet som regeringen bestämmer — har bemyndigats att meddela föreskrifter som föranleds av dessa direktiv. Bestämmelser härom återfinns i *lagen om märkning av textilier* och *lagen om märkning av hushållsapparater* (SFS 1992:1231 f.)

Bland de EG-regler som omfattas av EES-avtalet ingår vidare ett direktiv om leksakers säkerhet, ett direktiv om farliga livsmedelsimitationer samt ett direktiv om personlig skyddsutrustning. Också på dessa områden meddelas föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. De grundläggande förutsättningarna anges dock i lag och dessa jämte erforderliga bemyndiganden återfinns i *lagen om personlig skyddsutrustning för privat bruk*, *lagen om leksakers säkerhet* samt *lagen om farliga livsmedelsimitationer* (SFS 1992:1326 ff.).

Genom ändringar i *livsmedelslagen* har bl. a. detaljbestämmelserna om märkning utmönstrats och i stället har Statens livsmedelsverk bemyndigats att meddela föreskrifter härom. Vidare har tillämpningsområdet för *lagen om foder* utvidgats. Också i fråga om *utsädeslagen* har ändringar vidtagits, som bl. a. innebär att växtförädlingsavgiften slopats. Med anledning av vissa EG-direktiv om handelsgödsel har en ny *lag om EEG-handelsgödsel* antagits. Lagen är utformad som en bemyndigandelag (SFS 1992:1680–1682 och 1684).

I *läkemedelslagen* har ändringar vidtagits rörande bl. a. import av läkemedel (SFS 1992:859 och SFS 1993:363).

Inom området teknisk kontroll har fyra nya lagar antagits. Det är *lagen om teknisk kontroll*, *lagen om måttenheter*, *mätningar och mätdon*, *lagen om elektromagnetisk kompatibilitet* och *lagen om EG-märket*. Vidare har en följdänd-

ring gjorts i *lagen om tillverkning av drycker, m. m.* (SFS 1992:1119, 1512 ff. och 1534).

EG:s direktiv rörande byggprodukter har införlivats i svensk rätt genom en ny lag, *byggproduktlagen*, som i stor utsträckning innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter på området. Lagändringar har också vidtagits i *plan- och bygglagen* (SFS 1992:1535 och 1769).

Fri rörlighet för personer

Genom en särskild lag om *arbetskraftens fria rörlighet inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)* har föreskrivits att vissa bestämmelser i två EG-förordningar med erforderliga anpassningar skall gälla som svensk lag. Lagen innebär att medborgare från ett annat EES-land inte skall behöva arbetstillstånd för att få arbeta i Sverige. Den som får anställning i Sverige har rätt till uppehållstillstånd för minst fem år. Samma rätt har arbetstagarens familjemedlemmar. Som familjemedlemmar räknas maka och barn under 21 år samt under vissa förutsättningar också arbetstagarens eller makens släktingar i närmast föregående led. När tiden för uppehållstillståndet går ut skall den förlängas automatiskt för en tid av minst tolv månader. Om arbetstagaren blir arbetslös upphör inte tillståndet men uppehållstiden vid den första förlängningen kan begränsas. Efter anställningens upphörande har arbetstagaren rätt att stanna kvar i Sverige. Motsvarande rättigheter finns för egenföretagare och deras familjemedlemmar (SFS 1992:1163).

De nya bestämmelserna om arbetskraftens fria rörlighet har föranlett vissa ändringar i *utlänningslagen*. Dessa ändringar innebär i huvudsak att lagens regler om arbetstillstånd och uppehållstillstånd inte skall tillämpas beträffande medborgare i EES-länderna (SFS 1992:1165).

EES-avtalet innehåller också regler om social trygghet för arbetstagare och andra som utnyttjar möjligheterna till fri rörlighet. I enlighet med Sveriges förpliktelser i detta hänseende har införts en *lag om samordning av systemen för social trygghet när personer flyttar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)*. Lagen innebär att reglerna i ett antal närmare angivna EG-förordningar med nödvändiga anpassningar skall tillämpas i Sverige. Dessa bestämmelser bygger på fyra principer, nämligen likabehandlingsprincipen, sammanläggningsprincipen, exportabilitetsprincipen samt principen om pro rata temporis, dvs. i proportion till tiden. Likabehandlingsprincipen ger anställda, egenföretagare m. fl. från ett annat EES-land som vistas i Sverige samma rättigheter och skyldigheter beträffande socialförsäkringsförmåner som svenska medborgare. Sammanläggningsprincipen innebär att anställda och egenföretagare som flyttar till ett annat EES-land inte går miste om de förmåner som de tidigare intjänat. Enligt exportabilitetsprincipen skall kontantförmåner vid invaliditet eller ålderdom, arbetsskadeersättning och vissa andra förmåner som tjänats in i Sverige betalas ut oavsett i vilket EES-land förmånstagen är bosatt. Principen om pro rata temporis slutligen gäller endast pensioner. Den innebär att en person som förvärvat rätt till pension i mer än ett EES-land har rätt till en proportionellt beräknad pension från

vart och ett av de länder som personen intjänat pensionsrätt i (SFS 1992:1776).

EG:s motorfordonsförsäkringsdirektiv har införlivats i svensk rätt genom ändringar i *trafikskadelagen*. Ändringarna innebär att om en skada har uppkommit i Sverige med ett fordon som hör hemma i ett annat EES-land har den skadelidande möjlighet att begära att de regler om obligatorisk trafikförsäkring som gäller i det land där fordonet hör hemma skall tillämpas i stället för motsvarande svenska regler. Vidare har en bestämmelse införts som innebär att svensk trafikförsäkring skall täcka ersättningsansvaret för skador i följd av trafik med motordrivna fordon enligt lagstiftningen om obligatorisk motorfordonsförsäkring i det EES-land där skadan inträffat. Detsamma gäller i fråga om en skada som tillfogas en medborgare i ett EES-land vid direkt färd mellan två EES-länder (SFS 1993:1382).

I *aktiebolagslagen* har tidigare krav på bosättning i Sverige för stiftare, verkställande direktör, vice verkställande direktör samt minst hälften av styrelseledamöterna, styrelsesuppleanterna och likvidatorerna ersatts med ett motsvarande krav på bosättning inom EES. Vidare kan en juridisk person som har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom EES och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom EES vara stiftare av ett aktiebolag. Motsvarande lagändringar har vidtagits i den associationsrättsliga lagstiftning som gäller för banker, försäkringsbolag, ekonomiska föreningar och utländska filialer såsom *bankaktiebolagslagen*, *sparbankslagen*, *försäkringsrörelselagen* m. fl. författningar (SFS 1992:1238, 1240 ff., 1611 och 1614).

Genom ändringar i *rättegångsbalken* har kravet på svenskt medborgarskap avskaffats när det gäller reglerna om ombud vid rättegång. Också kravet på att ombud skall ha hemvist i Sverige har avskaffats och ersatts med ett krav på hemvist inom EES-området. Det framgår dock uttryckligen att ett ombud skall behärska svenska språket. Vidare har regler införts som innebär att en advokat från EES-området som tillhandahåller advokattjänster i Sverige i princip jämställs med en svensk advokat. Även i fråga om förutsättningarna att bli antagen som ledamot av Sveriges advokatsamfund har bestämmelserna ändrats. Medborgarskaps- och hemvistkraven har anpassats till EES-avtalet. Vidare skall en utbildning som i ett annat EES-land krävs för att bli advokat där erkännas i Sverige. En förutsättning är dock att sökanden genomgått ett lämplighetsprov som visar att han har tillräckliga kunskaper om den svenska rättsordningen (SFS 1992:1511).

Vissa lagändringar rör behörighetsreglerna inom hälso- och sjukvården m. m. Det gäller främst frågor om kompetensbevis, behörighet att utöva yrke samt skyddet för yrkestitel och yrkesbenämning. Ändringar har därvid gjorts i *lagen om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m.*, *lagen om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.* och *lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.* (SFS 1992:1562, 1564 f.)

Fri rörlighet för tjänster

På försäkringsavtalsrättens område har bl. a. vissa lagvalsregler i EG-direktiven om livförsäkring och skadeförsäkring införlivats i svensk rätt

genom en särskild *lag om tillämplig lag för vissa försäkringsavtal*. Vidare har en EG-regel om rätt för försäkringstagaren att säga upp avtal om livförsäkring införts i svensk rätt genom en ny bestämmelse i lagen om försäkringsavtal (SFS 1993:645 f.).

Till följd av EES-avtalet har också lagstiftningen för försäkringsverksamhet ändrats. Därvid har omfattande ändringar vidtagits i bl. a. *försäkringsrörelselagen* och *lagen om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige*. Också två nya lagar har införts, nämligen *lagen om EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige* och *lagen om vissa avtalsvillkor för rättsskyddsförsäkring*. Den nya lagstiftningen innebär bl. a. att vid prövning av ansökan om koncession skall kravet på en sund verksamhet endast avse den enskilde försäkringsgivaren och inte som tidigare avse förenlighet med en sund utveckling inom hela försäkringsväsendet. Dessutom har en uttrycklig regel införts om att koncession inte får vägras av det skälet att det inte behövs någon ytterligare försäkringsgivare. Det är vidare möjligt för utländska försäkringsföretag hemmahörande i ett land inom EES att här i landet driva verksamhet inte bara via generalagentur utan också via filial. Sådana försäkringsföretag har också möjlighet att marknadsföra vissa typer av försäkringar här utan att vara etablerade i landet (s. k. gränsöverskridande verksamhet). Även försäkringsgivare i försäkringssammanslutningar har rätt att etablera sig och få koncession här i landet under förutsättning att de etablerar en generalrepresentation och utser ett ombud att företräda försäkringsgivarna i händelse av tvist. Anpassningen till EG-direktiven har vidare medfört att svenska försäkringsföretag och agenturer till utländska försäkringsföretag från ett land utanför EES skall ha en viss lägsta soliditet. När det gäller tillsynsansvaret har en uppdelning gjorts. Detta innebär bl. a. att en i Sverige etablerad agentur eller filial till en försäkringsgivare hemmahörande i ett land inom EES skall stå under tillsyn av hemlandsmyndigheten såvitt gäller soliditeten medan Finansinspektionen skall kontrollera etableringens verksamhet i övrigt. Verksamhet som ett försäkringsföretag i tredje land driver i Sverige genom en generalagent skall som huvudregel stå under Finansinspektionens tillsyn (SFS 1993:1302 ff.).

Ett flertal ändringar har vidtagits i lagstiftningen om banker och andra kreditinstitut. Genom lagändringarna har bl. a. införts obligatorisk auktorisation för kreditinstitut, krav på visst minsta startkapital och lämplighetsprövning av större ägare. Kreditinstitut från ett annat land inom EES har rätt att, med stöd av sin auktorisation i hemlandet, driva verksamhet i Sverige. Motsvarande regler gäller för svenska institut. Tillsynen över filialer som etablerats av ett kreditinstitut hemmahörande i ett land inom EES utövas i första hand av myndigheten i hemlandet. Beslutet har föranlett ändringar i *bankrörelselagen*, *bankaktiebolagslagen*, *sparbankslagen*, *föreningsbankslagen* jämte ett flertal andra författningar. I sammanhanget har vidare antagits en ny *lag om kreditmarknadsbolag*. Den ersätter de tidigare lagarna för kreditaktiebolag och finansbolag. Genom den nya lagen har icke-finansiella företag getts möjlighet, om det föreligger synnerliga skäl, att bli moderbolag till en bank (SFS 1992:1610 ff.).

Också i lagstiftningen på värdepappersområdet har ändringar vidtagits i bl. a. *lagen om värdepappersfonder*, *lagen om börs- och clearingverksamhet* och

lagen om handel med finansiella instrument. Lagändringarna har bl. a. medfört rätt för ett utländskt fondföretag hemmahörande inom EES att med stöd av sin auktorisation i hemlandet bedriva fondverksamhet i Sverige. Såvitt gäller prospekt innebär de nya reglerna att ett godkänt börsprospekt eller emissionsprospekt i ett annat land inom EES i princip skall godtas när samma värdepapper börsregistreras resp. bjuds ut till allmänheten här i landet (SFS 1992:1320, 1323 och 1712 ff.).

En ny *lag om åtgärder mot penningtvätt* har antagits. Lagen bygger på ett EG-direktiv om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (SFS 1993:768).

Reglerna i EG:s s. k. TV-direktiv har införlivats i svensk rätt genom en ny *lag om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten* och genom ändringar i bl. a. *radiolagen* och den marknadsföringsrättsliga lagstiftningen. Sålunda har reklamförbudet i *lagen med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker* utvidgats till att gälla alla sändningar som omfattas av *lagen om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten*. Motsvarande utvidgning har också skett i fråga om marknadsföring av tobak genom ändring i *tobakslagen*. Vidare har tillämpningsområdet för *marknadsföringslagens* generalklausul utvidgats till att avse också reklam i sådana televisionssändningar som avses i *lagen om satellitsändningar* (SFS 1992:1356 f., 1359, 1361 f. samt 1993:581).

På den civila luftfartens område har två nya lagar antagits. Dessa är *lagen om datoriserade bokningssystem för luftfart* och *lagen om kompensation till passagerare som nekas ombordstigning på luftfartyg i regelbunden lufttrafik*. Vidare har en ändring vidtagits i *luftfartslagen* för att tillgodose EES-avtalets krav på etableringsfrihet (SFS 1993:41 ff.).

En ny *lag om redovisning av vissa infrastrukturkostnader m. m.* har införts. Lagen innebär att bl. a. att de som har kostnader för infrastruktur på järnväg, väg och inre vattenvägar skall redovisa dessa på ett enhetligt sätt (SFS 1993:44).

Konkurrensregler och andra gemensamma bestämmelser

Av de gemensamma bestämmelserna har konkurrensreglerna och regler om statliga och kommunala stödåtgärder redovisats ovan under rubriken EES-lagen. I förevarande avsnitt redovisas därför endast reglerna om offentlig upphandling och om immaterialrätt.

Genom en ny *lag om offentlig upphandling* har EES-avtalets regelverk på området transformerats till svensk rätt. Den nya lagen är i princip tillämplig på all upphandling som görs av staten och kommunerna samt av vissa statliga och kommunala bolag och andra företag. Förutom allmänna bestämmelser innehåller lagen särskilda regler med krav på förfarandet vid upphandling över vissa tröskelvärden. Det ställs bl. a. krav på annonsering i EG:s officiella tidning. Dessa regler gäller upphandling av varor och tjänster i allmänhet, av byggtreprenader samt upphandling inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationsområden. En nyhet är vidare att ett pågående upphandlingsförfarande skall kunna överprövas av allmän förvaltningsdomstol. Om en leverantör lidit skada eller kan komma lida skada på grund av att ett fel begåtts kan länsrätten besluta att upphandlingen skall göras om eller felet rättas till. På grund

av att en materiell överprövning införts har den kommunala laglighetsprövningen avskaffats vad gäller kommunala upphandlingsbeslut. Också möjligheter till skadestånd har införts. En leverantör är sålunda berättigad till ersättning för den skada som tillfogats honom på grund av fel vid upphandlingsförfarandet. Vidare är anbudsgivare eller anbudssökande under vissa förutsättningar berättigade till ersättning för sina kostnader för deltagandet i upphandlingen även om de inte lidit skada. Talan om skadestånd skall väckas vid allmän domstol. (SFS 1992:1528)

På immaterialrättens område har ändringar vidtagits i *mönsterskyddslagen* och *växtförädlarrättslagen* när det gäller konsumtionsprinciperna. Lagändringarna innebär att ensamrätterna anses konsumerade, om den skyddade produkten, varan eller materialet förts ut på marknaden inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av rättighetshavaren eller med dennes samtycke. En sådan bestämmelse om regional konsumtion av rätten till datorprogram har också införts i *lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*. Vidare har en ny *lag om skydd för kretsmönster* införts. Den nya lagen innebär bl. a. att ett uttryckligt nyhetskrav införts, att rätten till kretsmönster som utvecklas av arbetstagare övergår till arbetsgivaren såvida inte annat har avtalats, att både juridiska och fysiska personer med anknytning till EES kan vara innehavare av ursprunglig rätt till kretsmönster samt att godtroende förvärvare av skyddade kretsmönster får fortsätta att utnyttja dessa mot skälig ersättning. För spridningsrätten till exemplar av skyddade kretsmönster har också en bestämmelse om regional konsumtion införts (SFS 1992:1685 och 1689 f. samt 1993:1007).

Övergripande bestämmelser

Miljöskydd

För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt EES-avtalet på miljöområdet har ett flertal lagändringar vidtagits. I *miljöskyddslagen* och *hälsoskyddslagen* har införts bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått i övrigt respektive föreskrifter om gränsvärden för vissa luftföroreningar. Genom ändring i *lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar* har krav på miljökonsekvensbeskrivning införts vid planering av allmän va-anläggning. Vidare har krav på miljökonsekvensbeskrivning i vissa fall vid utarbetande av detaljplan införts i *plan- och bygglagen* (SFS 1992:1542 ff. och 1769).

Konsumentskydd

Genom ändring i *produktansvarslagen* har det särskilda skadeståndsansvaret som gäller för en importör utvidgats till att omfatta den som importerat en produkt till EES. Också vid handel mellan länder inom EES gäller importörsansvaret såvida inte en dom i importlandet till den skadelidandes förmån är verkställbar enligt Luganokonventionen i den stat där den skadeståndsskyldige har hemvist (SFS 1992:1137).

Institutionella frågor

En ny bestämmelse har införts i *riksdagsordningen* av innebörd att kammaren bland riksdagens ledamöter skall företaga val av åtta ledamöter i den svenska delegationen till dels EES:s gemensamma parlamentariskommitté, dels EFTA-staternas parlamentariskommitté (SFS 1993:962).

Genom ändring i *lagen om immunitet och privilegier i vissa fall* åtnjuter medlemmar och personer med tjänst vid EFTA:s övervakningsmyndighet och EFTA-domstolen immunitet och privilegier (SFS 1992:1367).

En ny straffbestämmelse har införts i *brottsbalken* om osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol. Vidare har bestämmelsen om svensk domstols behörighet utvidgats till att omfatta också de nya brotten (SFS 1993:83).

Karin Lindell